

Nå Kofoed, har du også meldt dig til fjernvarmen? Jeg tror nu ikke du får det før vos andra – bare fordi du begynder på egen hånd!

Fjernvarmen på Nordbornholm.

Så starter udgravningen! Hvis alt går efter planen, starter det i følgende gader:

2015. Uge 41: Sverigesvej og Rønnevej, Uge 44: Møllestræde og Vestergade, Uge 45: Toldbodstræde, Uge 47: Kattedalen, Uge: 49: Lavendelstræde og Lindeplads, Uge 51 Vinkelstræde og Nørregade.

2016. Uge 2: Skomagerstræde, Uge 3: Østergade og Pilegade.

Fortsættelse følger i Bytrommen Februar 2016.

I den periode vil ledningerne blive lagt ned i gaden, og ind igennem husenes fundamenter, og afsluttet med 2 ventiler. Installation af fjernvarme i de tilmeldte ejendomme sker dog først fra april 2016.

”Har du endnu ikke tilsluttet dig fjernvarmen kan du få nærmere oplysninger på Bornholms Forsynings kontor i Allinge, Kirkepladsen 6. **Åbningstider:** Hver onsdag kl. 14-17.30.
AKL

”BYTROMMEN”

August 2015.

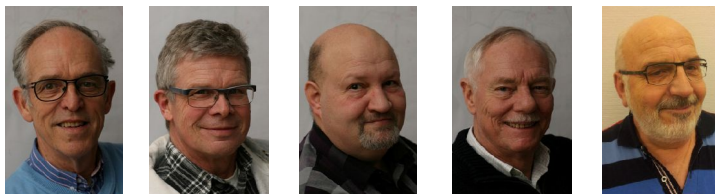
Medlemsblad for

**Allinge – Sandvig
Byforening**

Allinge-Sandvig Byforenings Bestyrelse.

Formand: Anders Koefoed Larsen, Kampeløkken 9, 3770 Allinge,

tlf. 56 48 06 17, e-mail: akl@sport.dk

Næstformand: Steen Gornitzka, Havnegade 13, Allinge,

tlf. 56 48 12 14, e-mail: Granitten@mail.dk

Kasserer: Lyngne Nielsen, Vestergade 30, 3770 Allinge,

tlf. 56 48 13 48, e-mail: lelolland@gmail.com

Sekretær: Henrik Hoffmann, Havnegade 12A, 3770 Allinge,

tlf. 30 72 13 19, mail: hoffmannhenrik@live.dk

Bestyrelsesmedlem: Hans Jensen, Pilegade 2, 3770 Allinge,

tlf. 56 48 14 67, mail: peo@city.dk

Bestyrelsesmedlem: Flemming Truelsen, Ellekrogen 6, 3770 Allinge,

tlf. 56 48 07 03, e-mail: lt-ft@mail.dk

Suppleant: Arne Bech, Pilebroen 12, 3770 Allinge,

tlf. 53 64 34 18, e-mail: arneogirenebech@gmail.com

Suppleant: Elsebeth Maegaard, Søndergade 33, Allinge,

tlf. 56 48 98 76 / 40 16 21 36, e-mail: elsebeth.maegaard@gmail.com

Husk også at se vores hjemmeside: www.allinge-sandvig-byforening.dk

Vi har også en side på Facebook!

AKL

Tegningen på bagsiden er udført af Willy Frederiksen.

Omtale af billederne på forsiden finder du på side 4.

Sovjet, så jeg forstod godt hvad hun mente. Jeg forklarede, at obeliskerne skulle forstås ligesom 'Den ukendte soldats grav'. Hun kunne slet ikke forstå, at så mange soldater var døde på Bornholm, så hun fik en historietime om Sanitetsbyerne med hoteller brugt som lazaretter, både af tyskere og russere. Hun blev lettet over at høre, at soldaterne blev bragt hertil fra Østfronten for at blive behandlet, og at de ikke lå og døde på slagmarken. Ak ja.

Så skulle der tages familiebillede og den godt engelsktalende kvinde lånte mit kamera og tog flere billeder af opstillingen.

De unge russere var noget mere åbne end tidligere. Levestandarden i Moskva er faldet mærkbart efter handelssanktionerne mod Rusland. Derefter gik diskussionen i 20 minutter om fly, Baltiske Lande og Ukraine. Søofficererne holdt sig for sig selv, men spurgte om der kom andre russere end dem for at se monumentet? Det kunne jeg ikke svare på, men spurgte om det stod i turistbrochurer som de kunne købe i Rusland? Nogle sådanne eksisterer ikke endnu.

Deres udsendte medarbejder.

E.M.

PS. Det viste sig senere, at de var sejlet i 4 sejlbåde fra Kaliningrad direkte til Allinge og havde medbragt brød, salt og vodka som de serverede på havnen.

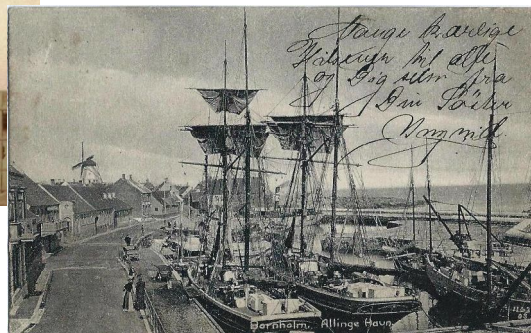
Det er en gammel russisk skik.

Det er altid rart med søofficerer i civil, de kan i hvert fald sejle. Efter hyggesammenkomsten stod de ud i stiv modvind med kurs mod hjemlige kyster.

Tv. Hammershus i Allinge Havn.

Th. Sejlskibe i Allinge Havn.
Dette kort er benyttet i 1909.

Vi modtager MEGET gerne gamle postkort fra Allinge-Sandvig og omegn.

AKL

Russerkirkegården 9/5-2015.

Da Byforeningens formand var bortrejst, så blev det mig, der kom til russernes højtidelighed for dem selv. Jeg havde moralske skrulper over at skulle komme. Datasammenfaldene for russernes bombardement af Rønne og Nexø og Sovjets sejr over Tyskland, huede mig ikke. Jeg tog min hund med som alibi for at være der.

Der var allerede en håndfuld Allingeboere mødt frem, da russerne kom klokken 10 med en kunststofs krans, en del unge mennesker og medbragt fotograf. Lederen hilste pænt på os på russisk og mine 20 aktive gloser blev aktiveret. Det var søofficerer fra Kaliningrad i blå blazere og lige så mange unge mennesker, blandt andet fra Moskva. Nogle var efterkommere til døde russiske soldater, viste det sig. Resten var almindelige unge mennesker.

Først holdt lederen en tale og kransen blev lagt ved monumentet og derefter gik de op med blomster til navnetavlen. De unge mennesker fotograferede livligt, og til vores store overraskelse blev der trukket en flaske vodka frem og et lyserødt plastikglas. Det virkede helt religiøst, som en nadverhandling! Den var ikke gået tidligere.

Da de havde stået lidt, kom de over til mig, der jo havde kunnet svare på hilserne og bød mig et glas. Derefter fik alle, der ville have. Selv min hund blev tilbudt.

Søofficerernes engelskkundskaber var som mine russiskkundskaber, så det var kun lidt vi fik at vide.

De unge mennesker var meget tillidsfulde. En ung pige var rystet over ikke at finde alle gravene og navnene. Jeg har set de store mindeparker i det gamle

Foreningens arrangementer.

2015.

September. Tirsdag d. 1. kl. 19. Finn Pedersen fortæller om Blanchs Hotel. (For medlemmer).

Oktober. Lørdag den 24. kl. 15. Jens Riis Jørgensen fortæller om skolerne i Allinge-Sandvig. (For medlemmer) Se forhåndsomtalen af skoleforholdene på side 8-10.

November. Onsdag d. 25. kl. 13.30.: Helge Østergaard viser billeder fra Allinge-Sandvig og omegn (et arr. sammen med pensionistforeningen).

December. Intet arrangement.

2016

Januar. Tirsdag den 26. kl. 19. Generalforsamling
Arrangementer i Februar, Marts og April er under planlægning.

Maj. Lørdag den 7. kl. 9. Strandrensning.

**Kontortider for Allinge-Sandvig Byforening
på Kærnehuset, Kirkepladsen 2, 1. sal th., Allinge.**

I perioden 1/9 2015- 31/4 2016.

1. onsdag i måneden kl. 19-21.

2. tirsdag i måneden kl. 19-21.

4. tirsdag i måneden kl. 19-21.

Alle er velkomne. Der er dog lukket ved evt. arrangementer.

Husk at give os besked!

Hvis du ændrer adresse, (har du navn på postkassen?)

hvis du ændrer dit telefonnummer og hvis du ændrer din mail adresse.

Vi vil også gerne høre, hvis du har fået en mailadresse.

Det letter vores arbejde!

På forhånd tak.

AKL

Tirsdag den 14. juli

var foreningen på besøg hos Hans Henrik Krak (på billedet sribet bluse) på Egeløkke. Vi fik en dejlig rundvisning ikke blot på gården, men også i omegnen. Vi så bl.a. Natur-teltpladsen, vandreblokken, krudthuset, medens helleristningerne var MEGET svære at se. Tak for turen Hans Henrik!

Billederne på forsiden.

Vi har valgt at undvære billedet af Bytrommen på forsiden, og i stedet for vise det flotte billede af hjørnet Nørregade – Havnegade. Det er Ann Vibeke Knudsen, der har fundet billedet i Bornholms Ø-arkiv Nordre Mølle blev nedlagt ca. 1930, men hvor gammelt billedet er vides ikke. Læg mærke til de flotte vinduer der er i husene.

Senere er de blevet udskiftet med termovinduer, og den gang var der ikke mange muligheder for at vælge størrelse. Det var mere praktisk, men ikke kønnere – som det nutidige billede viser.

Vi må derfor håbe på, at en kommende renovering vil gøre det muligt atter at få ”Dannebrogsvinduer”.

AKL

DVD: Beredskab, Beskyttelse, Besættelse, Befrielse. En film om anden verdenskrig på Bornholm. 100 kr. Ved forsendelse 30 kr. ekstra.

DVD Svend Klausen, Sandvig fortæller om sine oplevelser under 2. verdenskrig. Kun 1 eksemplar tilbage. Pris 100 kr. Ved forsendelse 30 kr. ekstra.

Ønsker du at købe noget af dette (og støtte foreningen), så skal du indbetale beløbet på foreningens konto regnr. 0649 kontonr. 6494-408-440 (Nordea) – og husk at opgive dit navn og adresse. Det hele kan naturligvis også købes på kontoret!!!

Foreningsarbejdet og Bestyrelsen.

Ved generalforsamlingen i januar 2015 lykkedes det atter at få en fuldtalig bestyrelse.

Desværre trak et af bestyrelsesmedlemmerne sig efter 3 måneder. Vores kasserer forventer snart at blive flyttet fra øen sammen med hele mandskabet i Segen. Et andet medlem har sat sit hus til salg for at flytte væk fra øen.

Derfor ser det ikke alt for lyst ud for bestyrelsesarbejdet.

Jeg vil derfor gerne appellere til foreningens medlemmer om at hjælpe os i denne svære situation.

Vi kunne derfor godt tænke os en ny person til at tage sig af regnskabet, samt en person der vil gå ind i arbejdet med at bevare vores by.

Er du interesseret i at høre nærmere, så kontakt formanden.

Nu har I tid til at tænke over det, så det hele kan falde på plads ved generalforsamlingen den 26. januar 2016.

AKL

Postkort.

Foreningen har gennem tiderne fået og lånt mange postkort, der nu er blevet scannet.

Henrik Hartvig Poulsen fra Østermarie har kontaktet foreningen, og vi har nu scannet langt over 100 kort af hans kort fra Allinge, samt deres bagsider. På næste side er der et par eksempler.

Bogen om en Allinge-drengs historie

Det bliver mere og mere almindeligt, at ganske almindelige mennesker skriver en bog, som de så får et firma til at udgive – på forfatterens egen regning. En sådan bog er udgivet af Ole Lederballe. Den handler om en familie i Allinge.

Gasværksbestyrer Julius Andreas Kofod (1885-1951) får fire børn. Den ældste søn Aage Kofod (1913-1993) er den senere kendte biografdirektør og socialinspektør. Søn nr. 2 er Poul Kofod (1915-1991) og takket være hans mange breve til familien i Allinge er denne bog skrevet. Desuden er der Ane-Marie (1920-), der bor i dag i Hasle.

Bogen beskriver livet i Allinge i 1930'erne, træk i Allinge Kinos historie, men først og fremmest om Poul's uddannelse og oplevelser i hele verden, og ikke mindst under krigen.

Bogen giver mange gode detaljer om tiden og om Allinge, så jeg kan kun anbefale mange flere til at læse denne bog.

Bogen er udgivet af Forlaget Ortopnoe, og skrevet af Ole Lederballe. Den fulde titel er "På sporet af Poul Kofod – en Allinge-drengs historie".

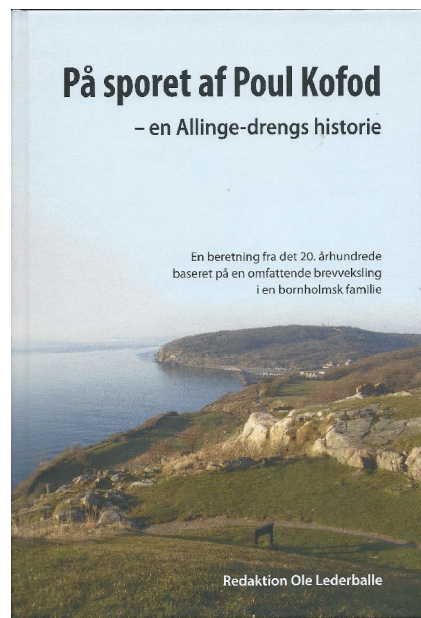
AKL

Varer til salg i foreningen.

Vi har i foreningen følgende til salg.

Bog: Allinge sygehus gennem 100 år. Pris 100 kr. Ved forsendelse 40 kr. ekstra.

DVD: Stenhuggerne. Stenindustriens udvikling på Nordbornholm fra 1800 tallet til i dag. Pris 100 kr. Ved forsendelse 30 kr. ekstra.

Glimt fra en tid for ikke så længe siden.

Den sidste person jeg har materiale på fra Sandvig Plejehjem, er Andreas Jørgensen, som boede på hjemmet i mange år efter et hårdt liv.

Som de to andre livsforløb, der er beskrevet i tidligere numre af 'Bytrommen', er det rystende forhold børnene blev budt. Det er sundt for nutidens mennesker at læse om, hvordan det egentlig var at vokse op i små kår for kun 100 år siden.

Andreas blev født 10. september 1901 i et lille hus 'Dammen' i Olsker Sogn som ældste søn i en fattig familie, der efterhånden talte 8 børn. Flere af børnene døde som små eller som ganske unge. Faderen var stenhugger og havde hang til snapseflasken, og derfor hændte det, at moderen ikke fik kostpenge. Derfor måtte hun selv skaffe penge til huse, så hun vaskede og gjorde rent for folk. Hun blev slidt op før tid, og børnene måtte tage deres tørn fra de selv kunne få træskoene på. Det var hårdt at være stenhugger. Som lille fulgtes han med sin far, men det gav ikke mange penge, for faren var for langsom, så Andreas måtte hjælpe ham. De lavede "pugger" som var lidt større end chaucesten.

Som 9 årig kom Andreas ud at tjene som vogterdreng på "Bukkegård". Her skulle han passe lam, får og gæs i godt vejr, og i dårligt vejr skulle han hjælpe til i kostalden. Gæssene havde han dog ikke meget at gøre med, da der var 'gåsapaja' på gården. På et tidspunkt fandt Andreas på at ride hjem til gården på en ungtyr. Det holdt lige indtil han blev smidt af.

Han kunne egentligt godt lide at vogte, og han huskede, at i 1911 da den store svenske kuldamer forliste ud for Jons Kapel, kunne Andreas sidde på "Taskeløkken" og overvære sceneriet fra første parket.

Maden var ensformig, sild og kartofler og havregrød til hverdag, men søndag fråsede man i rug-vandgrød.

Øretæverne sad løst på gårdene dengang, især på yngste dreng. Han kunne jo i sagens natur ikke slå igen.

Madmor sendte ham om søndagen på visit hos sin bedstemor, men først ville han ikke, da hans bedstemor var død, mente han. Han havde glemt at han havde 2 bedstemødre. Så blev han udstyret med knapstøvler fra gårdens beholdning og blev sendt til sin farmor, som han ikke kendte.

Mens han var vogterdreng døde en af hans søstre af en smitsom sygdom, og han fik ikke lov til at komme til begravelsen, da han ikke også skulle smittes. Det var ganske almindeligt dengang, at man var meget forsigtig når det gjaldt smitsomme sygdomme.

Efter konfirmationen kom Andreas og de andre vogterdrengene i skole i et ekstra halvt år, nemlig i landbrugslære hos Skolekommissionsmanden, Hans Klo. Samtidigt var man ved at få lagt en gårdplads med stenbelægning 'hjemme'

på Bukkegård. Det blev foretaget af en dygtig stenhugger, Julius Jørgensen. Så var lille Andreas' livsbane bestemt og han fik arbejde i Dalegårds stenværk. Men der kom lige en verdenskrig i vejen - og da lå stenhuggeriet stille.

Som 14 årig tjente han på "Kielesgård" i Olsker, hvor han faldt ned og slog hoften, men fik slæbt sig hjem til moderen. Moderen spurgte den daværende kommunalbestyrelse i Olsker om hun måtte hente læge til ham. Hun fik det mest groteske svar, at 'Dovenskab kan ikke kureres'. Der gik ½ år i en stol, før han igen kunne krykke sig lidt af sted. Mange år senere blev hoften røntgenfotograferet og det viste sig, at hoften havde været brækket og vokset forkert sammen. Andreas blev halt.

Andreas fik arbejde som kusk hos vognmand Kristian Hansen. Ofte lå han i fast rutefart mellem Allinge Havn og Hammerhavnen med gods, hvis vindforholdene var sådan, at damperne ikke kunne anløbe Allinge. De kørte også mælk til og fra mejeriet, og en dag havde pigen glemt at markere mælkejungen med et kryds for kærnemælk. Derfor kom Andreas hjem med valle i stedet. Vognmanden blev så vred, at ham smed Andreas over spiltovet ind til tyren. Tyren trådte på Andreas' mave så blindtarmen blev sprængt, så det blev til en uge på hospitalet. Derefter ville han ikke være kusk for vognmanden mere, men malkede køerne og arbejdede i stenbruddet. Så fik han penge nok til at købe et guldur på afbetaling, 2 kroner straks og derefter 1½ kroner om ugen.

Da Andreas var 19 år i 1920 blev han skovarbejder hos opsynsmand Lund i Rutsker og lærte at plante og beskære træer og grave grøfter. Om søndagen lånte han et gevær og gik på jagt og havde en dejlig tid. Fire år efter blev han fodermester først på Lærkegård, senere Kildesgård og til sidst på Valnøddegård, og der kom han i karambolage med gårdens tyr, som sprættede hans ene ben op.

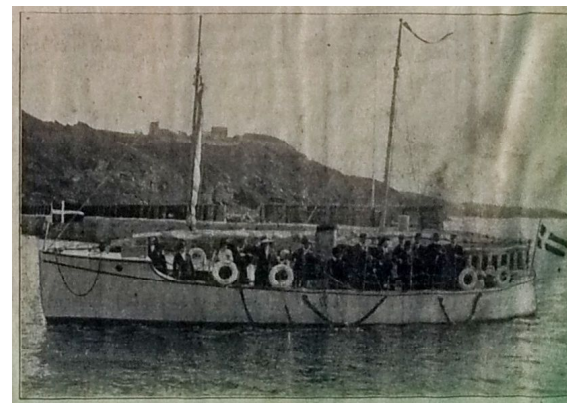
I mellemtiden var Andreas' far rejst til Jylland for at arbejde i brunkulslejerne. Der var han i 27 år. "Han blev landsforvist, kaldte man det dengang" berettede Andreas Jørgensen. Faderen skulle blive væk indtil moderen ikke kunne få flere børn. Moderen og de tilbageblevne børn flyttede til fattighuset 'Degnehuset' i Olsker. Det var også der, at Andreas Jørgensen mødte sin kone, Gudrun. Hun havde to børn og de fik to sammen. Desværre blev hun kun 36 år. Hun døde af lungebetændelse i 1955.

Under 2. Verdenskrig havde Andreas Jørgensen været med til at starte en spareforening i Olsker og var sparepengeindsamler for landmændene på egnen, så om søndagen cyklede han gennem 'Skrubbebraklejren'. Tyskerne havde lavet en lejr ved Skrubbegård. Det vidste Andreas Jørgensen ikke noget om, så da han blev anråbt af tyskerne med et 'Halt' blev han virkelig vred. Han vidste jo godt at han var halt. Tyskerne gav ham en passerseddel, så hver søndag cyklede han igennem lejren med øjnene på stilke, for brormand Ernst, der var i modstandsbevægelse, havde stor glæde af sin 'spionbror'. Engang så han, at tyskerne

For 100 år siden.

Vi har nu affotograferet Nordbornholms Ugeblad i årene 1913-1929 (undtagen 1927).

Derfor kan vi nu vise lidt af det der stod i ugebladet den 27. august 1915.

Lysttur.

Hvis Vejret tillader og det findes fornøden Tilslutning, afgaar Motorskibet THOR til Kristiansø Søndag den 29. August. Afgang fra Allinge Form. Kl. 9 1/2. Sidste Tur iaar. Billetpris Tur-Retur 2 Kr. Helligdommen og Gudhjem anløbes.

Her fik du da noget for pengene!

Toget afgaar

Gælder fra 20. Juni til 20. August.

Sandvig-Rønne.

Fra Sandvig	7 ¹⁰	12 ³⁰	3 ³⁰	7 ⁴⁵
Allinge	7 ¹⁸	12 ³⁸	3 ³⁸	7 ⁵²
Tein	7 ²⁹	12 ⁴⁹	3 ⁴⁹	8 ⁰⁴
Rø	7 ⁴⁶	1 ⁰⁶	4 ⁰⁶	8 ²¹
Klemensker	8 ⁰⁸	1 ³⁰	4 ³⁰	8 ⁴¹
Nyker	8 ³⁰	1 ⁴⁰	4 ⁴⁰	8 ⁵⁵
Til Rønne	8 ⁴⁰	2 ⁰⁰	5 ⁰⁰	9 ¹⁵

Rønne-Sandvig

Fra Rønne	10 ³⁵	12 ⁵⁰	3 ⁵⁰	8 ⁰⁵
Nyker	10 ⁵⁵	1 ¹⁰	4 ¹⁰	8 ²⁵
Klemensker	11 ¹²	1 ³⁷	4 ³⁷	8 ⁴²
Rø	11 ³¹	1 ⁴⁶	4 ⁴⁶	9 ⁰¹
Tein	11 ⁴⁷	2 ⁰²	5 ⁰²	9 ¹⁷
Allinge	11 ⁵⁹	2 ¹⁴	5 ¹⁴	9 ²⁹
Til Sandvig	12 ⁰⁵	2 ²⁰	5 ²⁰	9 ³⁵

Transport på flere måder.

Der var 4 afgange om dagen til Rønne. Læg mærke til, at uret kun havde 2 x 12 timer.

Kl. 7.10 er om morgenen og 7.45 er om aftenen (19.45)

Der var altså ikke noget morgentog fra Rønne!

Hvis du har lyst, så kan du komme op på kontoret og se disse aviser, men kun på skærmen!

overfor Allinge kirke. Borgerskolen her stod færdigbygget ved udgangen af året 1826.

Da børnetallet voksede, blev skolen dog snart for lille, og denne gang vandt Sandvig, som fik sin egen Sandvig Borgerskole indviet knap 30 år senere, i 1856. Den kunne på grund af smalle kår dog mest sammenlignes med en landsbyskole, ”skjønndt den hedder en Kjøbstadsskole”, skrev skolekommissionsformanden, pastor Rasmus Møller ved Ols og Allinge kirker i 1877 i forbindelse med lærerens aflønning.

Sandvig
nye
skole

Den nye skole i Sandvig blev også snart for lille, og i 1893 stod den nye ”Sandvig Borgerskole” klar til indvielse, to år efter at Allinge havde fået sin nye borgerskole på Kirkepladsen. I Sandvig havde man ansat en andenlærer i 1891, og 1. april 1903 blev der udvidet med en tredjelærer. Successen toppede en snes år senere ved første verdenskrigs udbrud, hvor stenindustrien blev sat næsten i stå, og turismen baseret på tyskere forsvandt. Lærerne kæmpede bravt de næste tyve år for at fastholde kvalitetsniveauet i undervisningen, og det samme skete på Allinge Borgerskole, men det gik tilbage med børnetallet.

I 1933 blev skolerne samlet under en fælles ledelse med Karl Edvard Andersen, Allinge, som skoleinspektør og Niels Christian Henriksen, Sandvig, som vice-skoleinspektør. Der blev talt om behovet for at bygge en ny Allinge-Sandvig Borger- og Realskole, som blev bygget i 1958 ved Kongeskæret i Mellelbyerne over 200 år efter de spæde tanker om en idéel placering her i området. Det ville have frydet den gamle skibskaptajn Peder Monsen Holm og de øvrige borgere i byerne dengang i slutningen af 1700-tallet.

Af Jens Riis Jørgensen, august 2015.

baksede men en kæmpestor afgrenet granstamme og to store vognhjul. Den skulle kamufleres som kanon for at skræmme befolkningen. Fra luften kom den da også til at se ægte ud. Der blev stor munterhed i lokalsamfundet, da tyskerne i radioen advarede befolkningen om at åbne døre og vinduer for at modstå det store lufttryk, der ville komme, når kanonen skulle prøveaffyres. ½ time senere forlød det i radioen at grundet tekniske besværligheder måtte det aflyses.

Efter tyskerne kom russerne. ”De stod i en lang række helt nede fra havnen til Doktor Borchs villa. Lige så ubehagelige som tyskerne var, lige så rare var russerne, men de var nu ”ret dumme”, fortalte Andreas Jørgensen. Engang kom en russer ind til cykelhandleren med sin cykel. Han troede ikke den kunne køre, fordi pumpen på stangen var faldet af.

En gruppe landmænd havde slået sig sammen om at købe en selvbinder og et tærskværk, og Andreas skulle følge med maskinerne rundt på gårdene. Samtidigt var han medhjælper hos skomager Konrad Hansen i Olsker. Denne skulle nemlig lave læderstropper med spænder til selvbindere. Ingen af de to vidste hvordan man gjorde, så Andreas blev sendt til Kalundborg i lære hos en skomager dér i ½ år for at lære teknikken. Det er imponerende så omstillingsvillig sådan en ung mand var for at klare sig i livet.

Det var fysisk hårdt at være stenhugger. Som gammel fortæller han at kroppen er fuld af gigt. Det kom sig af, at de dengang lå og krøb på jorden, alt foregik med håndkraft. Senere kom der maskinkraft til, men tempoet blev skruet op og det blev farligere. Han mistede sit venstre øje i 1936 ved at få en masse stålsplinter i det ved en arbejdsulykke.

Som voksen blev han spurgt, om han ville købe en lodseddell, og han vandt 10.000 kroner. Han blev rådet til at købe et hus. Det blev i Teaterstræde, Allinge. Gudrun var på det tidspunkt død og selv arbejdede han som altnuligmand på Borreløngværket. Han og børnene flyttede ind i huset. Andreas Jørgensen kom på Sandvig plejehjem 1978.

Kilder.

Bornholmeren 10. september 1981

Bornholmeren 10. september 1991

Unavngivet avis, september? 1991

Journalisterne Per Rehfeldt og Bjarne Hartung Kirkegaard har givet deres tilladelser til at jeg måtte sakse i deres artikler fra aviserne.

E.M.

I anledning af at **Jens Riis Jørgensen** den 24/10 kl. 15. kommer og fortæller om skolerne i Allinge og Sandvig, har han lavet en lille forhåndsomtale.

Allinge Borgerskole 1821-1826-1891-1933-1958.

Inden Allinge og Sandvig byer i 1821 fik dannet en fælles offentlig borgerskole havde der været undervist hos private skoleholdere, der havde holdt til i nærheden af Allinge kirke, for Sandvigs vedkommende ved Strandgade 10. Det var derfor ikke så underligt, at man blandt Allingeboerne i det tidlige forår 1824 fandt sammen om at foreslå en skolebygning opført overfor kirken. I Sandvig var man fortrængede, da man hele tiden havde talt om en placering imellem byerne på byernes jord dér. De klagede til kancelliet i København, da de ikke ville kunne benytte skolen "ved samme Bequemhed som Allingeboerne". Men de tabte slaget - for en stund.

Allinge og Sandvigs første offentligt ansatte lærer var den hidtidige privatlærer og student Johannes Nielsen. I 1832 overtog han lærer- og kirkesangerkaldet i Klemensker, hvor han købte degnegården, og det gav mulighed for, at omgangslærer i Olsker Esper Bohn kunne blive konstitueret som lærer ved Allinge-Sandvig Borgerskole. Ny omgangslærer i Olsker blev den purunge Hans Christian Siersted. Bohn ville videre og kom til Rønne i 1835, hvor han blev anbefalet at tage to års læreruddannelse på Jonstrup Seminarium. Siersted kom da til at passe undervisningen i Allinge. Siersted valgte at tage samme læreruddannelse fra 1837, og da kunne Bohn vende tilbage til Allinge. Kvaliteten i undervisningen i Allinge blev derved løftet betydeligt.

Bohn fik dog sin sag for. Børnetallet tog til, og rammerne sprængtes. Det endte med, at Sandvig fik sin egen skole i 1856. Bohns alternativ var en udbygning af skolen i Allinge og ansættelse af endnu en lærer. Det trak så ud. Først i juni 1872 fik man ansat seminarist Hans Rømer Holm som andenlærer i Allinge. Han var født i Allinge i 1845 og blev i 1877 førstelærer i Vestermarie kirkeskole. Allinge-skolen var blevet ombygget i 1872, så der var to klasselokaler. Ved udgangen af 1888 var elevtallet nået 200, fordelt på 6 klasser. Der måtte bygges nyt.

Indvielsen af Allinge Borgerskole skete 26. november 1891, hvor en optælling viste, at elevtallet var på 269. Sandvig og Allinge fulgtes, sådan at Sandvig til stadighed havde hundrede færre elever end Allinge. Således mærkede man også i Allinge tilbagegangen fra starten af første verdenskrig på grund af stenindustriens og turisternes tilbagegang. Forinden var man oppe på at have seks lærere og lærerinder med Lorents Petersen i spidsen. Fra 1904 var Niels Andersen Holm førstelærer og overlærer.

De blev støttet af overlærer og førstelærer Ole Christensen fra Sandvig Borgerskole, idet han også havde påtaget sig at være borgmester for byerne i en tid med økonomisk fremgang. Det modsatte var tilfældet, da Niels Andersen Holm senere fik borgmesterstolen. 30. nov. 1932 fik han sin afsked som overlærer efter en evig strid, og Karl Edvard Andersen overtog ledelsen af en samlet Allinge-Sandvig Borgerskole fra 1933. I 1958 flyttede skolerne til den nye Allinge-Sandvig Borger- og Realskole i Mellembyerne ved Kongeskæret.

Af Jens Riis Jørgensen, august 2015.

Lærerne på Allinge Borgerskole ca. 1910.

Fra venstre: H.P. Koefoed, Carl Andersen, Andrea Petersen, Cathrine Lund, C.G. Holm, Johan Kofoed, N.A. Holm.

Sandvig Borgerskole 1856-1958

Det glædede borgerne i Sandvig og Allinge, da koffardikaptajn Nikolai Holms far, værtshusholder, skipper og købmand Peder Monsen Holm i Havnegade 1 i Allinge i året 1779 skænkede 600 rigsdaler til en offentlig byskole, som man i mange år havde talt om betydningen af, frem for den privatundervisning som man ellers var henvist til. Skolehuset skulle placeres på byjord imellem byerne. Der kom dog til at gå mere end en generation, før det endelig lykkedes at få startet en fælles byskole og endnu nogle år, inden man fik en skolebygning opført. Til stor skuffelse for Sandvigboerne endte den med at blive placeret